

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра з психології
на тему:
«Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента»

Допущено до захисту
«___» _____ року

Завідувач кафедри психології і туризму
_____ Проф. БОНДАРЕНКО О.Ф.
(підпис)

Здобувача вищої освіти
групи ПС 01-20
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми «Практична
психологія»
за спеціальністю 053 «Психологія»
Белінська Вікторія Вячеславівна
Науковий керівник:
доцент, кандидат психологічних
наук
Кириленко Валентина Граціянівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY
the Department of Psychology and Tourism**

**Thesis of Bachelor in Psychology on the topic: «Value orientations of the
personality of a modern student»**

Approved for defense

« ____ » _____

Higher education student of the group
PS 01-20
faculty of Tourism, Business and
Psychology
educational program «Practical
psychology»
specialty 053 «Psychology»
Belinska Viktoria Viacheslavivna

*Head of Department of Psychology and
Tourism, doctor of Psychology, professor*

_____ Oleksandr BONDARENKO
(signature)

Scientific supervisor:
candidate of Psychology, associate
professor
Valentyna KYRYLENKO

National scale _____
Scores _____
ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПИТАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ	6
1.1. Аналіз поняття «ціннісних орієнтацій особистості» як психологічної проблеми.....	6
1.2. Психологічна характеристика здобувачів освіти в сучасній психологічній літературі.....	12
1.3. Вплив ціннісних орієнтацій на навчальні та соціальні аспекти студентського життя	17
1.4. Вплив ціннісних орієнтацій на навчальні та соціальні аспекти студентського життя.....	24
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	29
2.1. Процедура та особливості вивчення ціннісних орієнтацій у сучасних студентів.....	29
2.2. Аналіз дослідження та інтерпретація результатів вивчення ціннісних орієнтацій студентів.....	30
2.3. Програма для сприяння формування та розвитку ціннісних орієнтацій.....	40
Висновки до другого розділу.....	43
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	50
АНОТАЦІЯ/RESUME	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дослідження ціннісних орієнтацій особистості сучасного студента надзвичайно актуально у сучасному освітньому контексті. Швидка зміна соціокультурного середовища та розмаїття викликів, якими зіштовхується молоде покоління, підкреслює необхідність кращого розуміння їхніх ціннісних орієнтацій. Розкриття цих орієнтацій допоможе розробити ефективні стратегії підтримки студентів у їхній адаптації, розвитку та самоствердженні. Крім того, розуміння ціннісних орієнтацій може мати значний вплив на їхні поведінкові та кар'єрні вибори, що робить це дослідження інструментом як для наукового пізнання, так і для практичного застосування в освіті та психологічній практиці.

Мета дослідження: дослідження ціннісних орієнтацій як ключового компонента особистісного розвитку студентів у сучасному світі; виявлення основних ціннісних орієнтацій серед студентської молоді та їхніх змін у залежності від різних соціокультурних чинників; аналіз впливу ціннісних орієнтацій на процес навчання, саморозвиток, адаптацію та соціальну взаємодію студентів

Об'єкт: ціннісні орієнтації особистості

Предмет: формування та вплив ціннісних орієнтацій на поведінку, вибори та соціальну адаптацію студентів у сучасному соціокультурному середовищі

Гіпотеза: ціннісні орієнтації особистості сучасного студента є не лише результатом впливу соціокультурного середовища, але й важливим фактором, який визначає їхній стиль життя, вибори, поведінку та соціальну адаптацію

Завдання:

1. Зробити огляд наукових підходів до розуміння окресленої проблеми та поняття
2. Здійснити теоретичний аналіз

3. Аналізуючи існуючі дослідження з зазначеної проблеми, визначити методологію та процедуру і особливості
4. Шляхом аналізу існуючих досліджень, визначити та представити результати.

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають праці та дослідження багатьох вчених, таких як А.Адлер, З.Фрейд, Е.Фромм, Ф.Маслоу, М.Рокич, Б.Скіннер, Дж.Роттер.

Для розв'язання даних завдань у дипломній роботі застосовувався такий комплекс методів:

теоретичні: інтерпретаційно-аналітичний метод, метод теоретичного узагальнення, метод порівняння, на основі яких здійснювалися вивчення та аналіз праць вітчизняних та зарубіжних дослідників з досліджуваної, що дало змогу виявити сукупність концептуальних поглядів, покладених в основу дослідження, а також теоретично обґрунтувати результати емпіричного дослідження,

емпіричні: «методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (адаптація О.Тихомандрицької, Е.Дубовської), методика «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса ат методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова.»

методи обробки емпіричних даних: кількісна та якісна обробка даних.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків та резюме. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінку. Основний зміст викладено на сторінках друкованого тексту. Робота містить таблиці та малюнки. Список використаних джерел складає 24 найменування, із них 1 – іноземною мовою. Робота містить таблиці та малюнки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

1.1 Аналіз поняття ціннісних орієнтацій особистості

Ціннісні орієнтації – це набір взаємопов’язаних певних цінностей, що надають спрямованість життю людини. Вони складають собою систему. Серед усієї кількості ціннісних орієнтацій можна підкреслити ті, що мають назву глобальні (або загальнолюдські) – саме вони характерні більшості людей. Як приклад, можна відокремити такі ціннісні орієнтації як свобода, інтелігентність, чесність, солідарність, вихованість, творчість. У нормальному суспільстві, як правило, зниження значення таких цінностей може викликати серйозне занепокоєння. [22, с. 65–73]

Ціннісні орієнтації – це чіткий вибір певних правил та смислів як основних факторів життєорганізації та наявність готовності поводитись згідно них.

Ціннісні орієнтації особистості можуть визначати спрямування її інтересів, мотиваційну складову, вольові компоненти – готовність та рішучість, наявність певних індивідуальних переваг. [22, с. 65–73]

На думку П. Менцера визначав поняття цінність як те, що вказує людині, що саме обрати важливішим за інше, визначає до чого необхідно прагнути, ставитись з повагою. Американський психолог М. Рокич вказував, що цінності це чітке, стійке, впевнене переконання у тому, що конкретний вид поведінки або ціль існування мають, з власного розуміння, потенційне значення, при відсутності такого значення при іншій поведінці чи кінцевій меті.

Заслуговує на увагу думка С. Возняка та В. Кононенко, визначення цінностей доволі наближене до значущості. Іншими словами, цінність – це усе те, що є вагомим та значним для особистості; та призначення предмета чи явища, що присутня у життєдіяльності людини з погляду її цілей, вподобань та запитів. Основним джерелом появи ціннісних орієнтацій особистості є «сенсожиттєва» діяльність людини, тобто та, яка відображає орієнтацію людини на здобуття

успіху у цілях у процесі функціонування або рівень наполегливості особистості. [14, с. 38-39]

На думку В.Ядоваго ціннісні орієнтації це відповідально та безпосередньо обрані, об'єднані особистістю установки, які є більш глибокими та деталізованими, ніж базові соціальні та інші стандарти, орієнтири та установки.

Ціннісні орієнтації особистості характеризують та відображають ієрархію особистих зразків та вподобань; цілісну загальну спрямованість прагнень та зацікавленості особистості; мотиваційні та цільові складові, програми; рівень прихильностей; розуміння про реальне та механізми відбору згідно критеріїв значущості; міру рішучості особистості щодо здійснення своїх цілей життя.

Ціннісні орієнтації створюються та змінюються протягом опанування людиною соціального досвіду і мають прояв в схильностях, цілях та ідеологіях – в процесі соціалізації. Також сама структура ціннісного світогляду створюється під час впливу глобальних змін ієрархії загальних людських ціннісних орієнтацій. [14, с. 38-39]

Ціннісні орієнтації у психологічних теоріях

Відомі теорії у сфері психології зображають поняття цінностей зі сторони наукових теорій. Біхевіоризм пояснює, що цінності – це результат та наслідок асоціативного навчання. У біхевіористичному підході цінності цілком усунені із сфери вивчення людської природи з наукової точки зору.

У теорії соціального навчання важливо зазначити думку Дж.Роттера «цінність підкріплення», яка пояснює як міра, з якою особистість при однаковій ймовірності отримання обирає одне підкріплення іншому. Як і з «цінністю підкріплення» дії людини характеризуються також «цінністю потреби» - це помірна цінність набору підкріплень, які відносять до основних категорій потреб.

Психоаналіз пояснює ціннісно-нормативне регулювання особистості в стійких глибоких структурах «Его», «Супер Его» та «Ід». З.Фрейд створив

психоаналітичний погляд сконцентрований на біологічних внутрішніх чинниках розвитку особистості. Основу людської поведінки психоаналіз пояснює несвідомою інстинктивною жагою - «Ід», що є поштовхом до задоволення біологічних потреб. За З. Фрейдом – «Ід» не відомо поняття цінностей, моралей, добра та зла. З. Фрейд у власних роботах звертає увагу на три функції «Супер его» - це самоспостереження, створення ідеалів та совість. На його думку, основна задача совісті – заборона заборона свідомої діяльності, обмеження. Завданням самоспостереження стає оцінювання діяльності, не залежно від потреб та спонукань «Ід» та «Его». Поява та створення ідеалів має зв'язок з розвитком «Супер его», що зумовлено соціальними чинниками. «Супер его» у дитини констатується за моделлю «Супер его» батьків, а саме має той самий зміст і стає носієм традицій у поколіннях. Послідовники З. Фрейда, такі як Е.Фромм, А.Адлер, Г.Саллівен, мали вплив на наступний розвиток соціальних аспектів розвитку особистості.

У роботах А.Адлера з галузі індивідуальної психології основну позицію посідає концепція «соціального інтересу», що характеризує почуття єдності, прагнення та бажання соціальних відносин співпраці, що стає джерелом активності особистості та відрізняється від теорії про лібідо З.Фрейда.

Заслуговує на увагу думку Е.Фромма, що свідчить про те, що основна функція психоаналізу це розвінчення ціннісних суджень та етичних норм, що дозволяє показати те, що вони зображають раціоналізацію саме ірраціональних та неусвідомлюваних страхів та бажань, і в результаті не можуть бути об'єктивно значущими. [21]

Е.Фромм говорив про те, що при намаганнях встановити психологію у ряд природничих наук з'являлись складнощі через погляди психоаналізу, що віддаляють психологію від питань філософії чи етики. Е. Фромм звертав увагу на те, що людині характерно в процесі життєдіяльності шукати відповідь на питання про сенс життя, встановлювати цінності та норми згідно яких вона повинна жити. Тобто Е.Фромм, на відміну від З. Фрейда, пояснював основу характеру особистості не з боку лібідо, а у ставленні людини до оточуючого

світу, доповнював це поняттям асиміляції, тобто споживанням речей та соціалізацією. [8, с. 64-73]

Гуманістичний підхід у психології передбачає те, що цінності пов'язані з потребами людини; вносить термін «функціональна анатомія» - тобто перетворення цінностей; пояснює ціннісні орієнтації як особистісний зміст.

Також вітчизняні вчені вносять поняття «ціннісні орієнтації», «особистісні цінності» та «спрямованість» і пояснюють те, що ціннісні орієнтації визначаються особистісним змістом і значенням.

На думку А.Маслоу – «здорові люди напевно роблять правильний вибір в біологічному сенсі, але також, ймовірно, і в інших сенсах»

Українська психологія відводить значне місце аналізу соціальної опосередкованості особистісних зв'язків, оскільки розуміння особистості неможливе без урахування її взаємодії з соціальним середовищем. Л.С. Виготський вводить поняття «соціальна ситуація розвитку». Розвиток особистості зумовлений опануванням індивідом цінностей культури, що опосередковане спілкуванням. [8, с. 64-73]

Ціннісні орієнтації як складна структура особистості

Велика кількість різноманітних способів вивчення поняття ціннісних орієнтацій зумовлена відповідно великою кількістю визначень поняття у наукових джерелах, та різноманітним напрямків вивчення поняття у соціальних та філософських дослідженнях. Також ціннісні орієнтації піддаються аналізу враховуючи зв'язок з життєвим процесом особистості, формуванням професійних якостей та спрямованості, її станом у суспільстві та з духовними цінностями.

Коли ми розглядаємо поняття «цінність» та «орієнтація», їх не потрібно розрізняти як компоненти складової оцінки. Неможливо орієнтуватися та визначати цінність певних об'єктів без цього «мільярди разів повторюваного факту життя кожного з нас» - В. Тугаринов. Філософські дисципліни приділяють особливу увагу проблемі оцінки. У деяких випадках такі поняття,

як «пізнання», «відображення», «цінність», надають рядоположне значення поняттю «оцінка». Безсумнівно, що оцінний акт визначає стан «цінності», незважаючи на різноманітність трактувань поняття «оцінка». З аспекту етимології, цінність — це те, що суспільство вважає важливим і цінним. Особистість визначає те, що має для неї значення та цінність серед різноманіття процесів життєдіяльності, що дозволяє їй вдовольнити свої потреби та втілювати свої інтереси. [22, с. 65-73]

Д. О. Леонтьєв є одним із найвідоміших представників психології у вивченні ціннісних орієнтацій. Він відзначає, що індивідуальна ієрархія ціннісних орієнтацій зазвичай складається з ряду досить чітко розмежованих «блоків». Важливо зауважити, що Д. О. Леонтьєв пропонує можливі групи цінностей, які можуть формувати полярні ціннісні системи. Ці групи цінностей групуються на різних підставах. Серед термінальних цінностей протиставляють чіткі життєві цінності – сімейні цінності, робота, навчання, друзі, здоров'я та абстрактні цінності – свобода, розвиток, творчість, пізнання; професійні цінності (реалізація) – активна життєва позиція, цікава робота та особисті цінності життя – сім'я, друзі, розваги. [15]

Природа ціннісних орієнтацій

За твердженням С.Л. Рубінштейна - людина та її поведінка мають вплив на ставлення людей, зображаючи стосунки між людьми як систему зв'язків зі світом.

Час є важливим елементом психіки, і він також служить простором для розвитку особистості. Отже, необхідно вивчити особливості організації, планування та «проживання» часу кожної людини, щоб отримати повне уявлення про людину в будь-якій культурі.

У процесі життя всі люди переосмислюють свій досвід, знання і цінності. Досить часто усі визначають однакові явища та події по-різному, це залежить від оточення, набутих знань, віку, більшої актуальності певних процесів. Означені зміни незначні в певних обставинах, але значні в інших. Наприклад, вподобання у конкретних художніх творах, історичних подіях, наукових досягнень та ін. У молодому віці змінюється на критичне та чітке розуміння цих понять у зрілі роки. Цінності в мінливому світі можуть змінюватися в будь-який час. Умовно він належить до трьох різних категорій цінностей.

Перша є ситуаційною та має зв'язок з повсякденним життям людей, слідуванням потребам і завданням, які забезпечують їх існування як істот, які активно відтворюють себе та своє оточення. Ці завдання включають харчування, здоров'я, правильні житлові умови, піклування про близьких та рідних. Перелічені цінності не завжди є стійкими; однак вони часто змінюються і певною мірою залежать від реальних подій у житті людей. До прикладу, статус у соціумі, місце проживання та рівень доходу людини зазнають змін. Для певного класу цінностей дуже важливо, аби оточення було відповідним до основних і дозволяло людям втамувати свої інтереси та потреби на відповідному рівні.

Друга частина цінностей відноситься до освіти, їхньої професійної діяльності та того, як вони поведуться як соціальні люди. Ці цінності вважають, що люди мають здатність мати вплив на події у віддаленому та також близькому оточенні. Це оцінки середнього рівня. Якщо зміни, що з'являються у соціумі не мають відповідності до цих цінностей, вони будуть деструктивними та, безсумнівно, можуть призвести до соціального протесту.

Третя група цінностей що відноситься до світогляду людини, прав і свобод людей, а також їхніх духовних пріоритетів. Це означає більш високий рівень цінностей. Він відноситься до того, як люди можуть використовувати свої людські якості, які дозволяють їм бути собою у будь яких, навіть найбільш незручних умовах

1.2 Психологічна характеристика ціннісних орієнтацій

Ціннісні орієнтації можуть бути визначні такими факторами, як культурний контекст, соціальний досвід та виховання, особистісні особливості, життєві обставини, етап розвитку, економічний статус та соціальне середовище. З точки зору психології, ціннісні орієнтації це частина структури особистості, що вказує на досвід, отриманий протягом життя та також є частиною свідомості, що має вплив на вчинки людини у майбутньому. Ціннісні орієнтації вказують на духовний стрижень людини, вказують на її взаємодію з світом та ставлення до себе.

Дослідники вказують на те, що зміст ціннісних орієнтацій сучасної молоді має включати в себе: духовно моральні опори (сім'я, близькі, друзі); такі поняття як щастя, затишок, любов; піклування про власне життя та здоров'я, як про вищі цінності; вдосконалення власних навичок та розвиток у конкуренції, розвиток професіоналізму; прагнення до самовдосконалення та самореалізації; освіта, матеріальна забезпеченість; збереження самоповаги, індивідуальності; встановлення соціальних зв'язків; прагнення до розвитку креативності; критичне мислення.

Ціннісна орієнтація є засобом особистісного виділення об'єктів навколишнього середовища за їх значимістю і визначає стійке ставлення суб'єкта до навколишнього середовища. Це сформовується під час свідомого вибору важливих об'єктів. Джерелом створення ціннісних орієнтацій є змістовна життєдіяльність людини, яка визначає ступінь її прагнення і спрямованості під час діяльності для досягнення певних результатів та цілей. Проблеми, що мають зв'язок з цінностями людини, є надзвичайно важливими для наук, які мають напрямок вивчення соціуму та людини, серед яких є в основному займаються науками про освіту, педагогікою, психологією та ін. Цей висновок походить із суджень, які проголошують, що цінності є невід'ємною основою для як окремої особистості так і оточуючого соціуму.

Зникнення основних цінностей може викликати кризовий стани. Вихід з такої ситуації можливий лише за допомогою заснування нових цінностей. Зміни у особистісних цінностях певною мірою керує переконань, установок, поведінки індивідів у цілому, цінностей, що мають статус специфічних регуляторів дій людини.

Соціалізація являє собою зусилля індивіда набути поведінки, яку вони спостерігають в інших суб'єктів, бути складовою частиною, прийнятою групою, виконуючи надану та прийняту роль і приймаючи запропонований статус. На відміну від інтерналізації, соціалізація є процесом, що йде у зворотному напрямку, від особистості до суспільства. Інтерналізуючи цю «нормальну» поведінку, індивід стає соціальною істотою, моральною істотою, як це наголошує французький соціолог Е. Дюркгейм.

Особливою характеристикою цінностей є те, що цінність це і об'єкт, і відношення до об'єкта. З'являється можливість розглянути цей феномен не з педагогічної та психологічної точки зору.

Функції цінностей

Дві основні функції цінностей і цінностей - регулятивна і прогностична.

Регулятивна функція відповідає за регулювання поведінки людей, використовуючи їх цінності та установки в конкретній соціальній ситуації.

У конкретному суспільстві людині необхідно відчувати себе повноправним членом, і в результаті обов'язково відбувається процес зіставлення діяльності людини з культурними зразками суспільства.

Прогностична функція цінностей полягає в тому, що на основі цих цінностей людина виробляє свою життєву позицію і життєву програму.

Цінності визначають як теперішній, так і майбутній стан особистості і, як , навіть формують принципи сучасного життя та його цілі, завдання та ідеали.

Особисті цінності виконують декілька функцій.

-Створює гармонію в духовому світі особистості.

-Свідчить про повноту, самобутність і унікальність особистості.

-Регулює та визначає поведінку людини та поведінку в суспільстві.

При розробці психодіагностичного методу визначення цінностей людини загальним підходом є надання учням списку з понять, які вони повинні розставити за пріоритетністю.[17]

З іншого боку, значне розширення переліку потребує значного збільшення діагностичних процедур, що не завжди прийнятно, оскільки необхідною умовою є врахування стану здоров'я школярів та їх здібностей за період.

У зв'язку з цим варто зазначити, що, за даними МОЗ України, сучасні студенти швидко втомлюються і більшість із них розумово перевантажуються навчальною діяльністю. Враховуючи це, психологи-практики повинні проводити багатоетапну психодіагностику або використовувати методики, які займають приблизно 30-40 хвилин.[17]

У галузі соціальної психології ціннісні орієнтації це 1) «ідеологічна, політична, етична, естетична тощо». Основа оцінки суб'єктом дійсності та його орієнтації; 2) спосіб розрізнення предметів за їх значенням. Вони формуються в процесі набуття досвіду у соціальному плані і виокремлюються у переконаннях, ідеалах, інтересах. [11]

Особистість – це комплекс соціальних властивостей, результат соціального розвитку та розвитку особистості в системі міжособистісних відносин та спілкування. Згідно тверджень З.Л.Рубінштейна, особистість — це сукупність внутрішніх умов, через які заломлюються всі зовнішні дії.

Великою кількістю дослідників виділяється зв'язок мотивацій особистості та цінностей. В.А.Ядов зазначав, що у соціальній психології це сфера вивчення рівня соціалізації людини, а у загальній психології рівня вищих мотиваційних структур [11]

Ступінь реалізації цінностей у життєвій сфері, особливо визнання цілей і перспектив, насиченість справжнього існування та задоволення від самореалізації, позитивно корелюють із значимістю цінностей.

А високе прагнення до матеріальних благ, розваг свідчить про реалізм і яскраво виражає егоїзм юного наступника.

Молоді характерні високі показники усвідомлення життя, що зображає рівень задоволеності буденністю, наявність певних установок у майбутньому говорить про віру у власні плани, про дієвість життєвих перспектив. Незважаючи на те, що особистісна локація покликана керувати процесом навчання та діяльності особистості, вона передусім орієнтована на майбутнє і є планом, який необхідно втілити в подальшу життєдіяльність. Життєві цілі студентів-психологів були осмисленими та цілеспрямованими, що є характеристиками самоактуалізованих осіб. Проте ті, хто прагне стати психологом, не мають достатнього бачення себе, своєї внутрішньої свободи, незалежності, здатності самостійно приймати рішення та втілювати їх у життя, а також мають дещо швидкоплинне уявлення про відповідальність за свої вчинки.

У підлітковому віці самоспостереження, розвиток соціального світогляду, осмисленого дослідження, світогляду та інших особистісних утворень дають можливість виробити своє ставлення до життя і надалі надавати людям тему управління цим життям. [6]

Таким чином людина змінює умови життя та процеси прийняття рішень, спрямовує свою життєдіяльність на досягнення поставлених цілей, стає суб'єктом власного життя

Розуміючи наявні аксіоматичні знання, молоді люди створюють ментальні уявлення про себе і проектують цінності, які вони розвинули, на всі виміри свого життєвого простору та протягом усього свого існування. [6]

Заслуговує на увагу широко відома класифікація М.Рокича.

Він розрізняє кінцеві цінності (віра в те, що певні кінцеві цілі індивідуалістичної істоти є бажаними з особистої чи соціальної точки зору) та інструментальні цінності (віра в те, що певні цінності є бажаними).

Зображення поведінки з особистої або соціальної точки зору, є кращим у всіх ситуаціях). Таким чином, щоб узагальнити ідею типів і типів значень, значення можна класифікувати на цільові значення та середні значення відповідно до їх функціонального значення.

Індивідуальні цінності відображаються у свідомості кожного у вигляді цінностей.[5]

Аналіз наукових досліджень показує, що цінності розглядаються різними вченими з різних точок зору.

Педагогічний аспект дослідження цього явища визначається як результат інтеграції особистості учня в соціальну практику, що дає змогу виділити деякі важливі параметри, що характеризують сутність цінностей.

Вони репрезентують зв'язки між елементами психологічної спрямованості особистості, її інтересів, потреб, здібностей, уподобань і виступають відображенням певної ціннісно-орієнтаційної діяльності.[5]

Цінності виконують різні функції. Тобто долучає особистість до норм суспільства, сприяє індивідуальному самовизначенню, сприяє реалізації здібностей і забезпечує гармонію внутрішнього світу. Все це пояснюється вченими таким чином, що структура ціннісної орієнтації складається з двох компонентів: когнітивного та емоційного.

Перший стосується фактичного процесу прийняття цінностей суспільства, а другий стосується фактичного досвіду індивіда з цінностями.

Навіть у юному віці люди асоціюють різні цінності та усвідомлюють для себе їх суть і значення.[14, с. 38-39]

Доречно зазначити, що трансформація суспільного життя висунула цінності на індивідуальному рівні на перший план.

Формування цінного людям світогляду, бажання володіти ним – це формування придатного і комфортного для власних потреб світогляду, бажання володіти ним – важлива передумова людини та для набуття необхідного життєвого досвіду.

1.3 Основні теорії ціннісних орієнтацій

Аксіологія – Теорія цінності, розділ філософії.

Аксіологія розділяє питання про природу цінностей, їхнє місце в дійсності, структуру світу цінностей, тобто відношення різних цінностей до соціальних і культурних факторів і структуру світу цінностей розглянути це. Питання про цінності вперше порушив Сократ, який зробив це центральним пунктом своєї філософії та сформулював як питання про добро. Добро - це реалізована вартість, або прибуток. Іншими словами, цінність і корисність — дві сторони однієї медалі. У античній і середньовічній філософії питання про цінності було безпосередньо інтегровано в структуру питання про буття.

Цілісність буття розумілася як абсолютна цінність для людини, яка виражала як етичні, так і естетичні ідеали.

Варто зазначити про теорію ціннісних орієнтацій Ф.Клакхон і Ф.Стродтбека. Одну з найвпливовіших теорій про базові людські цінності запропонували американські дослідники Ф. Клакон і Ф. Стродбек у галузях антропології та соціальної психології. Практикували напрямок теорії цінності американського соціального антрополога К. Клахона.[7]

Ф. Клахон вважає, що суспільство завжди намагалося дати відповідь на це питання, додаючи, що іноді ця тенденція є постійною, а іноді змінюється.

Наприклад, людську природу можна розглядати як «злу і її неможливо змінити» або «злу і її можна покращити». На думку дослідників, «покращене зло» — це американський погляд на людство, який народився на основі пуританської спадщини.

Згідно з цією точкою зору, вдосконалення людської природи вимагає певного контролю та дисципліни, оскільки «небезпека регресу завжди присутня».

Другий комплекс цінностей, ставлення людини до природи, передбачає кілька варіантів. У першому варіанті люди не можуть і не повинні керувати силами

природи, а, навпаки, пасивно підкорятися їм. Люди, які живуть у гармонії з природою, частково, але не повністю, спілкуються з природою і підтримують рівновагу з її силами.

Третій варіант передбачає, що людини прагнуть до повного контролю над природою. Ф.Клахон вважав, що немає фундаментальної різниці між "природними силами" і "надприродними силами". Вони згруповані разом і розуміються як взаємозамінні. Третя система цінностей пов'язана зі ставленням людей до часу. За словами Ф. Клахона, кожне суспільство «має своє уявлення про минуле, все має сьогодні, і всі уважні до майбутнього».[7]

М.Рокич говорив про цінності, як про стійку віру в те, що певні цілі або способи буття кращі за інші.

Природа людських цінностей: Всі індивіди мають подібні цінності, але є різними. Витоки цінностей можна простежити до культури, суспільства та його інституцій, а також окремих людей. Вплив цінностей можна виявити майже в будь-якому соціальному явищі, яке варто вивчати.

М.Рокич розрізняє такі класи цінностей: кінцеві цінності та інструментальні цінності. Кінцеве значення за М.Рокичем - кінцева мета виживання індивіда (наприклад, щасливе сімейне життя, мир у всьому світі) є бажаною з особистої та соціальної точки зору. Інструментальні цінності - як переконання, що певний спосіб дій (чесність, раціоналізм тощо) є особистим і соціально кращим за будь-яких обставин.

Щоб зрозуміти природу цінностей на індивідуальному рівні (функції цінностей, їх взаємозв'язок у структурі особистості), С. Шварц і В.Більський наприкінці 1980-х років ХХ ст. Ці цінності є критеріями відбору, які застосовуються (часто несвідомо) не тільки до оцінки дій однієї людини, але й до оцінки інших людей і подій. Концептуальне визначення вартості, запропоноване С. Шварцом і В. Більським, включає такі п'ять формальних ознак:

1) Цінності - це поняття або переконання.

- 2) Вони пов'язані з бажаним кінцевим станом або поведінкою;
- 3) Добре в певних ситуаціях.
- 4) Відсортовано за відносною важливістю.

Крім формальних ознак, вони наголошували на змістовних ознаках. Основним аспектом ціннісного змісту є вид вираженої в ньому мети або мотиваційного відношення. При цьому всі цінності у вигляді визнаних цілей спрямовані на задоволення трьох загальнолюдських потреб:

- 1) Індивідуальні потреби як живого організму.
- 2) потреба в узгодженій соціальній взаємодії;
- 3) потреби що стосуються добробуту соціальних груп.

Заслуговує на увагу концепція цінностей в соціології Е.Дюркгейма

Основна особливість методу Дюркгейма (пояснення соціального через соціальне) полягає в тому, що цінності та ідеї втілюються в соціальних нормах і стають інструментами соціального регулювання.

За нормальних обставин зовнішні соціальні рішення приймаються через особисті цінності.

Норми і цінності - дві сторони суспільних явищ.

Соціальні норми Дюркгейма, як і соціальні факти в цілому, мають властивість примусу, тобто змушують людей діяти відповідно до їх змісту.

Таким чином, завдяки спостереженням і експериментам, відбувається поступовий перехід від зовнішніх, безпосередньо доступних символів до більш глибоких, більш невидимих символів.

Варто зазначити концепцію М.Вебера. М.Вебер створив і розвинув концепцію розуміння соціології.

На його думку, завдання полягає в тому, щоб зрозуміти і пояснити, за допомогою яких осмислених дій люди намагаються реалізувати свої бажання, якою мірою і з яких причин їм це вдається.

По-друге, хоч і зрозумілі для соціологів, які наслідки їхнього прагнення до «значущої та реляційної поведінки інших» .

Вебер розуміння соціології полягає в тому, що метою було уникати моральних, політичних, естетичних і релігійних питань?

Перш за все, йдеться про розуміння свідомого ставлення суб'єкта до заданих цінностей, що визначає зміст і спрямованість його вчинків і дій.

При цьому сам соціолог є похідним від певних цінностей, які з необхідністю впливають на хід і результат його дослідження.

Вебер запропонував вирішення проблеми вартості.

На відміну від Ріккєрта та інших неокантіанців, які вважають згадані вище цінності надісторичними, Вебер трактує цінності як «обстановку конкретної історичної епохи», «спрямування інтересів епохи».

Таким чином цінності надісторичної сфери переносяться в історію.

Важливою є концепція Шварца-Білські

Серед усіх розглянутих моделей сучасні дослідники Ш. Шварц та В.Більські розробили та випробували найближчу та найбільш корисну модель.

Вони не тільки дослідили 58 основних особистих цінностей, але й структурували їх відповідно до типів мотивації та цілей і описали динамічну взаємодію різних типів цінностей.

Концептуальне визначення вартості, запропоноване Шварцем і Більським, включає п'ять формальних характеристик.

- 1) Цінності - це поняття або переконання.
- 2) Значення стосується бажаного кінцевого стану або поведінки.
- 3) Пріоритети виходять за межі конкретних ситуацій.
- 4) Цінності визначають вибір і оцінку людей, вчинків і подій.
- 5) Значення впорядковано за відносною важливістю.

Крім цих формальних характеристик цінностей, їх суттєвий зміст можна визначити як три типи когнітивно-емоційного вираження універсальних потреб людини.

- 1) Біологічні потреби особистості;
- 2) Потреби соціальної взаємодії;
- 3) Потреби, пов'язані з виживанням і благополуччям соціальної групи.

Усі ці універсальні потреби можна певною мірою задовольнити шляхом реалізації 10 різних мотивацій, сформованих конкретними цінностями особистості.

Вони визначають спрямованість конкретних дій людини, а в ширшому розумінні — її життєдіяльності.

1.Продуктивність.

Мотиваційні цілі — досягнення соціального статусу, престижу, бути кращим за людей. Значення: Слава, гноблення, багатство, контроль громадської думки, соціальний статус, вплив.

2.Досягнення.

Мотиваційні цілі — досягнення особистого успіху та отримання суспільного визнання. Значення: Успіх, здібності, інтелект, амбіції, здатність, відповідність стандартам.

3.Гедонізм.

Мотиваційні цілі - чуттєва насолода, задоволення. Значення: Радість, задоволення від життя, ідіома, комфорт.

4. Стимуляція (збагачення сенсу життя).

Мотиваційні цілі - це прагнення до новизни і змагання в житті, що необхідно для підтримки рівня фізичної активності. Значення: Сміливість, азарт, різноманітність життя, захоплююче життя, хвилювання.

5. Саморегуляція.

Мета мотивації — самостійно мислити і діяти, а також досягати самореалізації. Значення: Творчість, незалежність, свобода, самооцінка, допитливість, незалежність.

6. Універсалізм.

Мотиваційна мета – розуміти, бути толерантним і захищати благополуччя всіх людей і природи. Значення: Рівність, соціальна справедливість, мудрість, мир, толерантність, краса.

7. Кохання.

Мотиваційна мета - сприяти благополуччю оточуючих, з якими людина постійно спілкується і підтримує особисті стосунки. Значення: Корисність, Чесність, Доброзичливість, Вірність, Відповідальність.

8. Традиція.

Мотиваційна мета полягає в повазі та підтримці традицій і звичаїв, а також у визнанні ідей, які існують у певній культурі чи релігії. Значення: Скромність, життєвий вклад, релігійність, повага до традицій, помірність.

9. Придатність.

Метою мотивації є обмеження поведінки, яка завдає шкоди іншим або порушує соціальні очікування та норми.

Цінність: Самовладання, ввічливість, слухняність, самовладання, повага до батьків і старших.

10. Безпека.

Мотиваційними цілями є стабільність, безпека, злагода в суспільстві, сім'ї, людях. Значення: Сімейна безпека, національна безпека, соціальний порядок, взаємний обмін і приналежність до соціального класу.

Усілякі мотиви, а отже й особисті цінності, можуть бути сумісними чи суперечливими. Шварц і Більські також розробили теорію динамічного зв'язку між ними. Ці відносини формують ціннісну структуру індивіда чи групи.

Саме ціннісні орієнтації впливають на загальне ставлення особистості до професійних цілей, завдань і вимог, а також на можливість професійної самореалізації. Основним чинником, який формує найбільш поширені ціннісні орієнтації, є суспільство. Для кожного етапу розвитку суспільства характерна своя система цінностей, що визначається найбільш загальною ієрархією, яка функціонує як нормативна для індивіда і має бути пов'язана з особистісними

цінностями. Ці цінності виконують функцію включення індивіда в ту чи іншу форму соціальної активності і виступають як відносно самостійна і функціонально єдина підсистема цінностей щодо суспільних цінностей, пов'язаних з певною сферою діяльності. Встановлено, що процес засвоєння життєвих цінностей і перетворення ціннісних уявлень на предметні елементи є психологічною основою формування ціннісних орієнтацій особистості молоді.

Юнацький вік збігається з навчанням в університеті. Саме на першому курсі університету формується ставлення молодих людей до навчання та майбутньої професійної діяльності, продовжується активний пошук себе та формуються їхні якості як професійно компетентних сучасних фахівців.

У цей час основну роль грає успішна адаптація до нового університетського контексту:

- 1) формальна - щодо когнітивної та інформаційної адаптації до нового середовища, структури вищої освіти, змісту навчання в ній та вимог до роботи;
- 2) соціальна - щодо внутрішньої інтеграції груп першокурсників та їх груп першокурсників та їхніх колективів і процесу інтеграції зі студентським середовищем загалом;
- 3) дидактичний - щодо підготовки студентів до нових форм і методів навчальної діяльності у вищому навчальному закладі.

Відносини, засновані на взаєморозумінні, взаємній довірі та повазі один до одного, тобто в колективах, де у взаємодії переважають загальнолюдські цінності, внаслідок чого формуються такі загальнолюдські якості, як чесність, людяність, порядність, створюють можливості для розкриття, розвитку та реалізації потенціалу кожного студента. Важливою складовою ціннісної свідомості є її життєва спрямованість. Життєві орієнтації формуються під впливом цінностей, які має для людини та чи інша сфера діяльності, і того, що ці цінності означають у її свідомості.

1.4 Вплив ціннісних орієнтацій на навчальні та соціальні аспекти студентського життя

Актуальність питання ціннісних орієнтацій зумовлена оновленням суспільних відносин, побудовою нової освітньої політики, взаємодією цінностей з освітніми цілями та завданнями.

Водночас питання формування професійних цінностей студентів, яке особливо постає в процесі підготовки фахівців певного профілю залишається ігнорованим у дослідженнях і не є предметом спеціальної науки.

Цінності - це атрибути внутрішнього світу людини, вони є вираженням стійкості, абсолютності і незмінності. Цінності формуються в рамках особистого досвіду суб'єкта і відображають більше незмінні аспекти соціального та людського досвіду в цілому, ніж його динамічні аспекти. Отже, цінності служать мотивацією дій людини в різних сферах життя. [20, с. 17-21]

Цінності визначають життєві стратегії індивідів або груп, коли вони функціонують як групові характеристики.

Цінності мають подвійний характер: соціальні, оскільки вони історично та культурно зумовлені, та особистісні, оскільки вони зосереджені на життєвому досвіді окремих суб'єктів.

Соціально-економічні фактори повинні включати: соціально-економічну стабільність суспільства, стабільність демократії та політичний устрій, культурний розвиток суспільства, національні традиції та історія, вплив засобів масової інформації, особистість, ідеали, напрям життя, окремі групи, науково-технічний розвиток суспільства.

Студент бере участь у соціально-політичних відносинах насамперед як член власної соціально-демографічної групи зі своєю субкультурою, а не як представник соціальної групи, до якої належать його батьки чи представники обраної ним професії, особливі етичні, політичні та економічні інтереси.

У студентському «котлі» дуже різні молоді особистості набувають ознак нової

соціальної групи: інтелігенції.

Ця група характеризується вищим інтелектуальним і культурним рівнем, більш жорсткими вимогами, іншими цінностями, певним рівнем домагань. [20]

Значний вплив на формування ціннісних орієнтирів студентів мають освітньо-професійні фактори. Сформовані професійні цінності фахівців є одним із найважливіших факторів успішної професійної діяльності. Вони впливають на професійне та особистісне зростання та активізує внутрішні механізми особистості (потреби, інтереси, мотивації, установки).

Враховуючи індивідуально-особистісні чинники, підкреслюється загальний рівень культурної підготовки, наявність внутрішньої потреби в оволодінні та керуванні життєвими цінностями, відповідність життя гуманістичним цінностям.

Цінності студентів - це мотиваційні фактори, які визначають їх світоглядну цілеспрямованість, світоглядні переконання та соціальну діяльність. Цінності студента являють собою систему установок. Суб'єктивне ставлення індивіда до поставленої мети або завдання. Отже, соціальна установка є методологічним визначенням для реалізації ціннісної орієнтації особистості на соціальну дійсність і себе. [20, с. 17-21]

Необхідно зауважити, що Д.О.Леонтьєв висловлює 3 варіанти психологічної природи цінностей людини. [16]

Перший з них трактує цінності так само, як і такі поняття, як думки, уявлення та переконання.

Це трактування цінностей нарівні з переконанням, думкою та сприйняттям (М. Рокич, В. Брожик, А. Ручка). Наприклад, на думку М. Рокича, цінність – це абстрактну ідею, незалежну від відповідного об'єкта чи ситуації.

На думку А. Павлюченка, найважливіші термінальні цінності (цінності-цілі) відображають довгостроковий погляд людини на життя, тоді як інструментальні цінності (цінності-засоби) функціонують як переконання. [16]

Друге трактування таке. Цінності особистості - це соціальні установки (відносини) та інтереси соціальних установок (відносин) та інтересів.

(Е. Шпрангер, С. Морріс). Зокрема, Е. Шпрангер вважав, що людську душу не можна звести до суб'єктивних цінностей. Він вважав, що людська душа не може бути зведена до суб'єктивних цінностей. На його думку, людська душа є об'єктивною цінністю. Нарешті, третій підхід підкреслює цінність, зближуючи її з поняттями потреб і мотивів. Він наближає цінності до поняття потреб і мотивів та підкреслює їх реальні акцентує увагу на мотиваї.[16]

Студентство - один з найважливіших періодів інтенсивного формування базових цінностей, які впливають на розвиток понятійного мислення і досягнення активний розвиток понятійного мислення та досягнення певного статусу в суспільстві. Українські психологи Максименко С.Д., Сердюк Л.З. (2016) підкреслюють важливість університету в такій освіті.

Студентська молодь є важливим об'єктом впливу і все частіше перебуває в центрі уваги політичних партій та громадських організацій. Студенти є учасниками волонтерського руху, що також є потужним фактором впливу на процес формування ціннісних орієнтацій.

З соціальної точки зору, моральні орієнтири студентів невіддільні від моральних процесів, які відбуваються в суспільстві, а розвиток ціннісних орієнтацій безпосередньо залежить від індивідуальних чинників. Наявність системи сформованих цінностей і моральних орієнтацій забезпечує гармонійність внутрішнього світу студента. [16]

Загалом, студенти - це потенційна база кваліфікованого населення країни, молодь, яка навчається у вищих навчальних закладах та є специфічною соціально-демографічною та соціокультурною групою. Соціально-демографічна та соціокультурна групи населення. За спрямованістю своєї діяльності, установок та цінностей можна стверджувати, що молодь дуже близька до інтелігенції, точніше до тієї її частини, яку називають

інтелектуальною елітою. Вона дуже близька до тієї її частини, яку називають інтелектуальною елітою, що відіграє чи не центральну роль у продукуванні та трансляції цінностей і нормативних орієнтацій. Вона відіграє чи не центральну роль у продукуванні та трансляції цінностей і нормативних орієнтацій у даному суспільстві. Вона відіграє чи не центральну роль у продукуванні та трансляції цінностей і нормативних орієнтацій у певному суспільстві. Саме тому важливо вивчати студентство як рушійну силу розвитку економічного та духовного потенціалу українського суспільства.[1]

Ряд досліджень показав, що підлітковий вік є періодом, коли формування ціннісних орієнтацій як стійкої риси особистості є найбільш вірогідним, оскільки саме в цьому віці відбувається становлення ціннісних орієнтацій.

Це період, коли формування ціннісних орієнтацій як стійкої риси особистості є найбільш вірогідним. Також процес формування цінностей має вплив на розвиток особистості. [10]

Крім того, соціальне середовище, в якому формується молода людина, має значний вплив на її ціннісні орієнтації та професійний світогляд. Соціальне середовище, в якому формується молодь, передається їй переважно у вигляді вже існуючих стереотипів. Цінності передаються молодим людям переважно у вигляді стереотипів, які вже існують. У процесі інтерналізації ці цінності індивідуалізуються та конкретизуються. Вони функціонують як абстрактна сутність. Загальноприйняті цінності також можуть змінюватися у свідомості молоді. У свідомості молодих людей вони змінюються порівняно зі своїм первісним соціальним значенням.[19]

Висновки до 1 розділу

У цьому розділі дослідження було здійснено теоретичний аналіз питання про цінності народу в цілому та деталі навчання молоді.

Розкриваючи історію цього поняття, було зазначено, що з давніх часів вчені та філософи вивчали значення цінностей у житті людини.

Наприклад, психоаналітичний погляд З.Фрейда був сконцентрований на біологічних внутрішніх чинниках розвитку особистості. Також, одним із яскравих прикладів є широко відома класифікація М.Рокича. Він розрізняє кінцеві цінності (віра в те, що певні кінцеві цілі індивідуалістичної істоти є бажаними з особистої чи соціальної точки зору) та інструментальні цінності (віра в те, що певні цінності є бажаними). Також, варто звернути увагу на теорію ціннісних орієнтацій Ф.Клакхона і Ф.Стродтбека, одну з найвпливовіших теорій про базові людські цінності.

Вплив цінностей на життя людей виявився значним і різноманітним за своєю природою. Цінності визначають уявлення людини про сенс і мету життя, впливають на її рішення, цілі, ставлення до себе та оточуючих.

Результати наукових досліджень показують, що формування цінностей відбувається під впливом різних факторів, таких як сім'я, школа, середовище, культурно-історичні традиції.

У цьому розділі особливу увагу було приділено аналізу впливу цінностей на життя молоді. Встановлено, що цінності мають значний вплив на процеси самосприйняття, саморозвитку, вибору професії та статусу в суспільстві молодих людей.

Розуміння цих процесів становить важливий виклик для вчителів, психологів та інших спеціалістів, які працюють з молоддю. Нарешті, цей розділ дає глибоке розуміння ролі цінностей у житті людини, що визначає її цілі та ставлення до світу та інших людей.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Процедура та особливості вивчення ціннісних орієнтацій у сучасних студентів

У другій частині моєї роботи (емпіричному дослідженні) я поставила за мету дослідити важливість певних індивідуальних цінностей, реалізацію ціннісних орієнтацій особистості у житті та мотивацію особистості до успіху.

Емпіричну вибірку дослідження склали студенти, віком 17-22 років. Середній вік досліджуваних 20 років. Загальна кількість досліджуваних склала 30 осіб.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні психодіагностичні методики:

1. Методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (адаптація О.Тихомандрицької, Е.Дубовської), що дозволяє визначити загальну спрямованість життєдіяльності людини.
2. Методика «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса, з метою визначити спрямованість особистості до досягнення успіху.
3. Методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова, що дозволяє визначити реалізацію ціннісних орієнтацій особистості у реальних умовах життєдіяльності.

Отримані результати були зведені у вигляді таблиць, графіків та діаграм, що дозволяють переглянути та порівняти їх.

Методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (адаптація О.Тихомандрицької, Е.Дубовської). Дана методика визначає 10 різних мотиваційних типів, утворених певними цінностями, кожному з яких відповідає деяка мотиваційна мета. Ці типи задають загальну спрямованість життєдіяльності людини, а також орієнтують її конкретні дії.

Методика містить список з 58 індивідуальних цінностей та шкалу оцінювання. Досліджуваним потрібно встановити бали для кожної з цінностей, зважаючи

на важливість цінності в їх житті, використовуючи шкалу балів від -1 до 7 (де -1 – це цінність, що є протилежною принципам, яких особистість дотримується, 7 - винятково важлива цінність як керівний принцип життя).

Для підрахування результатів оцінки наведені цінностей поділяються на групи цінностей (саморегуляція, стимулювання, гедонізм, досягнення, влада, безпека, конформність, традиції, прихильність, самоорієнтація), обчислюється середнє значення до кожної з груп.

Для діагностики мотивації до успіху я використовувала методикау **«Діаностика мотивації до успіху» Т.Елерса**. Опитувальник призначений для діагностики мотиваційної спрямованості особистості досягнення успіху. Стимульний матеріал являє собою 41 твердження, на які випробуваному необхідно дати один із 2 варіантів відповідей «так» чи «ні». Ступінь виразності мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, збігаються з ключем.

Третьою використаною методикою є **методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова**.

Методика створена для дослідження ціннісних орієнтацій в реальних умовах життя. Зміст опитувальника спрямований на дослідження реалізації ціннісних орієнтацій особистості у реальних умовах життєдіяльності. Методика містить 66 закритих питань, спрямованих на вивчення реалізації ціннісних орієнтацій особистості в реальних умовах життєдіяльності. Рівень вираженості кожної визначається за ключем. Згідно з цим підраховується кількість позитивних відповідей у 11 стовпчиків цінностей.

2.2. Аналіз дослідження та інтерпретація результатів вивчення ціннісних орієнтацій студентів

З метою визначення загальної спрямованості життєдіяльності людини було

проведено емпіричне дослідження за допомогою методики «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (адаптація О.Тихомандрицької, Е.Дубовської)

Методика містить список з 58 індивідуальних цінностей та шкалу оцінювання. Досліджуваним потрібно встановити бали для кожної з цінностей, зважаючи на важливість цінності в їх житті, використовуючи шкалу балів від -1 до 7. (Додаток А). При проведенні дослідження ціннісних орієнтацій за методикою Ш.Шварца, дійшли таких результатів:

Таблиця 2.1

Результати обчисленого середнього значення отриманих даних для 10 груп цінностей за методикою Ш.Шварца «Діагностика індивідуальних цінностей»

1	Саморегуляція	3,8
2	Стимулювання	3,8
3	Гедонізм	3,8
4	Досягнення	3,8
5	Влада	3,9
6	Безпека	3,9
7	Конформність	3,8
8	Традиції	3,8
9	Прихильність	3,7
10	Самоорієнтація	3,9

За результатами Таблиці 2.1 було складено діаграму (Рис.2.1)

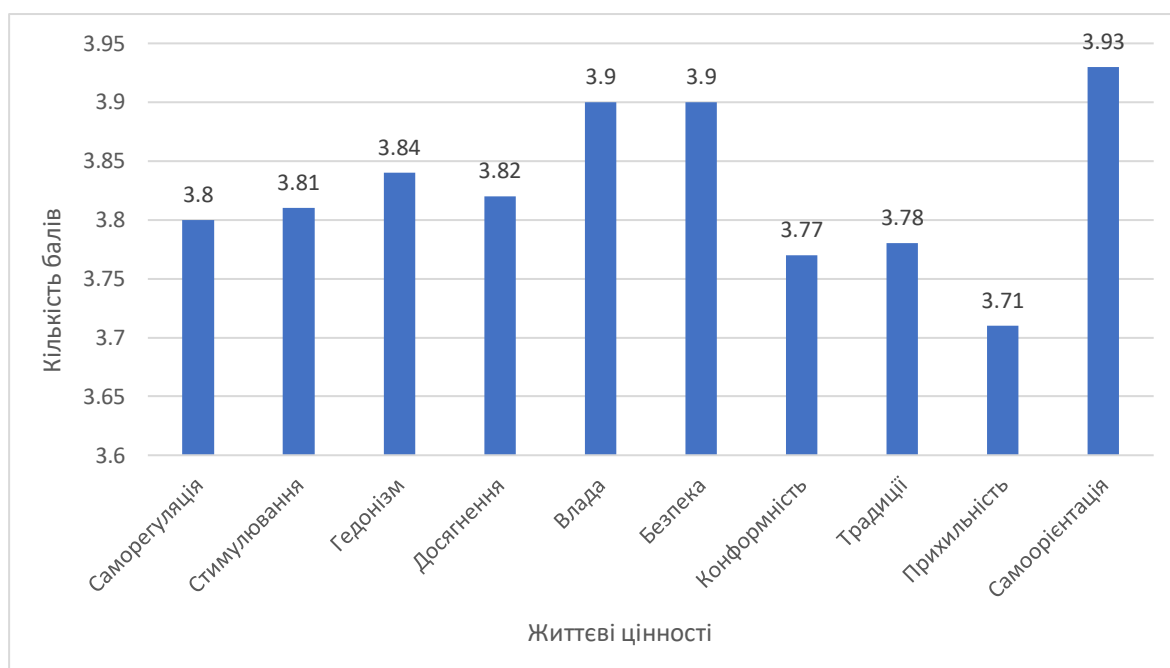

Рис.2.1 Середні значення важливості життєвих цінностей студентів віком 17-22 роки

За допомогою методики «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца було встановлено домінуючі ціннісні орієнтації студентів. Найбільші показники встановлено за такими цінностями: «Самоорієнтація» - 3.93, «Влада» - 3.9 та «Безпека» - 3.9. Найнижчі показники встановлено за таким цінностями: «Конформність» та «Прихильність»

Серед даних цінностей домінуючою є «Самоорієнтація». Мотиваційна мета - незалежні, автономні думки і дії, керівництво власними поглядами.

Самоорієнтація є критично важливою життєвою цінністю для студентів з багатьох причин. Вона допомагає студентам визначити свої цілі та плани на майбутнє. Також самоорієнтація допомагає студентам зосередитися на своїх метах та діяти відповідно до них. На мою думку, самоорієнтація сприяє самовдосконаленню та особистому розвитку. Коли студенти розуміють свої сильні та слабкі сторони, вони можуть працювати над вдосконаленням своїх навичок та компетенцій. В порівнянні з іншими цінностями, самоорієнтація

може бути найбільш вираженою через свою пряму вплив на успіх та задоволення в житті студента. Вона є основою для розвитку і вдосконалення інших навичок, таких як управління часом, прийняття рішень та саморегуляція, які, у свою чергу, сприяють загальному успіху та самореалізації. Таким чином, самоорієнтація може бути ключовим фактором, що визначає відмінність у досягненні успіху для студентів.

Також високі бали отримані щодо цінностей «Безпека» та «Влада». Безпека є фундаментальною потребою, особливо в умовах вищої освіти. Студентам потрібно відчувати себе захищеними та безпечними, щоб вони могли концентруватися на своєму навчанні та розвитку. Це охоплює не лише фізичну безпеку, а й емоційну та соціальну. Влада або вплив також є важливими для студентів через їх потребу в самостійності та контролі над своїм життям. В університетському середовищі студенти зазвичай мають можливість приймати власні рішення, визначати свої навчальні та кар'єрні цілі, а також брати участь у студентському самоврядуванні та активностях. Відчуття контролю над власним життям допомагає студентам відчувати себе компетентними та самостійними, що в свою чергу сприяє їхньому особистому розвитку та самореалізації.

Найнижчі показники було отримано за цінностями «Конформність» та «Прихильність». Життєва орієнтація на конформність, тобто тенденція підкорятися соціальним нормам та очікуванням оточуючих, може не бути дуже важливою для студентів з кількох причин. Університетське середовище сприяє розвитку індивідуальності та критичного мислення. Студентська спільнота зазвичай відкрита для різноманітності поглядів, і вона цінує індивідуальність та самовираження. Отже, в університетському середовищі конформність може не виявитися дуже важливою для студентів через їхнє прагнення до самовизначення, індивідуальності та творчого розвитку. Важливо, щоб студенти мали можливість вільно вибирати свій шлях і відкривали для себе нові можливості, незалежно від соціальних очікувань.

Показник, що відповідає життєвій орієнтації «Прихильність» є найнижчим. Прихильність, яка визначається як тенденція підкорятися чи дотримуватися інших людей безперечно або безумовно, може бути менш важливою серед інших життєвих орієнтацій для студентів з кількох причин. в університеті студенти мають можливість зустрічати різноманітних людей та відкривати для себе нові ідеї та переконання. Завдяки цьому, вони можуть розвивати свої власні переконання та думки, а не тільки приймати погляди інших без обдумування. На мою думку, прихильність може стримувати особистий розвиток та досягнення. Якщо студенти постійно підкоряються чи погоджуються з думками інших, вони можуть втрачати можливість виражати свої власні ідеї, розвивати свої навички та досягати своїх особистих цілей. Такі життєві цінності як «Саморегуляція», «Стимулювання», «Гедонізм», «Досягнення» та «Традиції» отримали середні показники у порівнянні з іншими наведеними цінностями у дослідженні. Серед студентів можна помітити середній рівень цінності «Саморегуляція», оскільки університетське життя може створювати виклики у встановленні режимів через активність та різноманітність подій. Хоча «стимулювання» цінується, воно може бути обмеженим через стрес та навчальне навантаження. «Гедонізм» може мати середню вагу, оскільки насолодження може бути обмеженим від суворої навчальної та соціальної роботи. Щодо досягнень, вони важливі, але можуть викликати стрес через високі вимоги навчання та бажання успіху. Стосовно традицій, середній рівень виявляється через відкритість багатьох студентів до нових досвідів та поглядів.

З метою діагностики мотиваційної спрямованості особистості досягнення успіху було використано методику «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса. Мотивація особистості до досягнення успіху часто пов'язана з її ціннісними орієнтаціями через те, що ці орієнтації визначають, що саме для неї є важливим і цінним у житті, що саме є успіхом особисто для неї. Ціннісні

орієнтації визначають те, що мотивує особистість, і впливають на те, як вона ставить перед собою цілі та спрямовує свої зусилля для досягнення успіху. Стимульний матеріал складається з 41 твердження, на які випробуваному необхідно дати один із 2 варіантів відповідей «так» чи «ні». (Додаток Б)

При проведенні дослідження ціннісних орієнтацій за методикою Т.Елерса, було отримано числові дані щодо рівня мотивації респондентів до успіху. При використанні даної методики дійшли таких результатів:

Таблиця 2.2

Результати обчислень загальної суми балів до кожного з респондентів за методикою «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса.

№1	17
№2	16
№3	20
№4	16
№5	11
№6	17
№7	18
№8	12
№9	10
№10	21
№11	20
№12	16
№13	18
№14	17
№15	17
№16	11
№17	19
№18	17
№19	12
№20	13
№21	17
№22	19
№23	12
№24	12

№25	19
№26	14
№27	18
№28	19
№29	14
№30	17

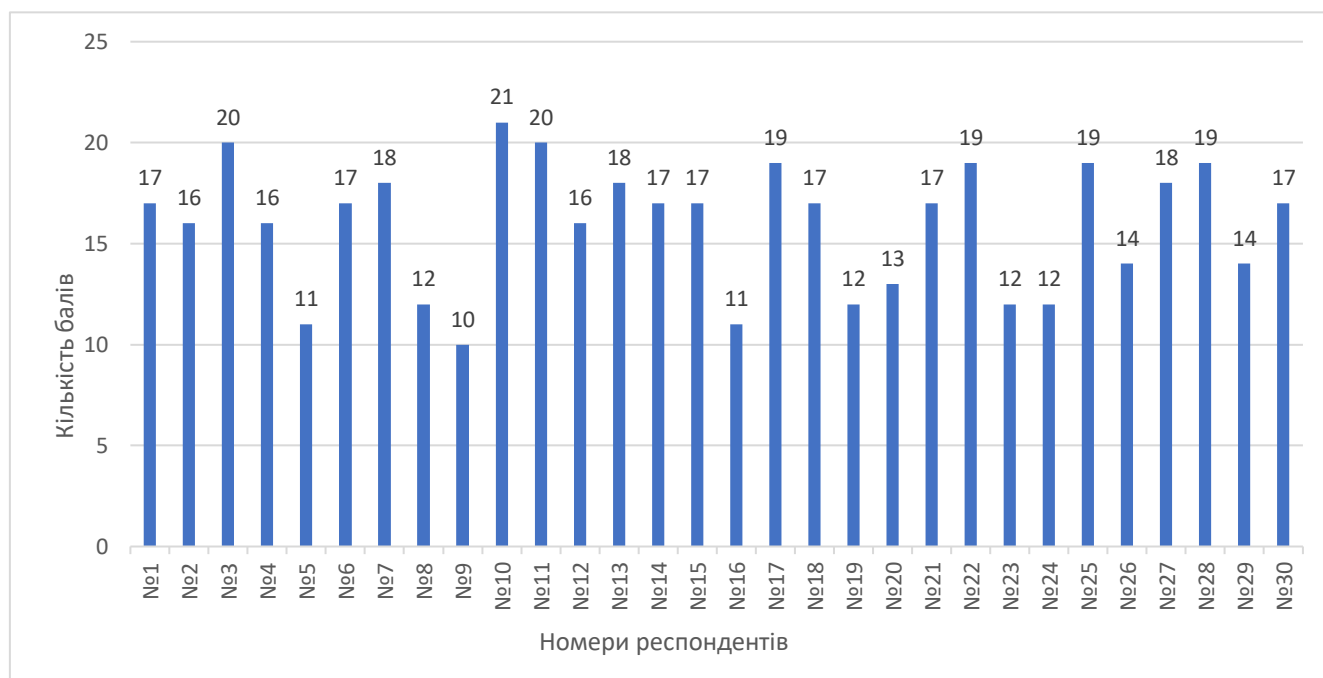

Рис.2.2 Кількість обчислених балів відповідно до усіх респондентів.

За допомогою отриманої діаграми можна зробити висновок про рівень мотивації респондентів до успіху.

Чим більша сума балів, тим вище рівень мотивації до досягнення успіху.

Від 1 до 10 балів - низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів - середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – помірно високий рівень мотивації;

більше 21 бал - дуже високий рівень мотивації до успіху.

Згідно діаграми зроблені висновки щодо кількості респондентів відповідно кожного з рівнів мотивації.

Кількість респондентів з низьким рівнем мотивацією до успіху: 1

Кількість респондентів з середнім рівнем мотивації до успіху: 12

Кількість респондентів з помірно високим рівнем мотивації до успіху: 16

Кількість респондентів з високим рівнем мотивації до успіху: 1

Отже, можемо зробити що більша частина респондентів має помірно високий рівень мотивації до успіху, та низький і високий рівень мотивації до успіху має лише по одному респонденту.

На мою думку, більша частина студентів має середній або помірно високий рівень мотивації до успіху через різноманіття цілей та виклики університетського життя. Завдяки індивідуальним цінностям та мотиваціям, які можуть бути різними для кожного студента, середній рівень мотивації є загальним станом речей. Окрім того, стрес та виклики, пов'язані з навчанням та особистим розвитком, також можуть впливати на цей рівень мотивації.

Низький або високий рівень мотивації до успіху у лише двох студентів може бути результатом їхніх індивідуальних особливостей та зовнішніх стимулів. Деякі студенти можуть мати особливо високий або низький рівень мотивації через їхні внутрішні мотиваційні фактори або зовнішні впливи, такі як конкуренція або підтримка від оточуючих.

Загалом, більшість студентів мають середній або помірно високий рівень мотивації до успіху, що є типовою характеристикою університетської спільноти. Це пояснюється різноманітністю цілей та викликами, з якими стикаються студенти під час навчання. У той же час, низький або високий рівень мотивації до успіху у лише двох студентів вказує на вплив їхніх індивідуальних особливостей та зовнішніх чинників на їхню мотивацію.

Розуміння цих різниць у рівнях мотивації може допомогти у розробці більш ефективних стратегій підтримки та мотивації студентів у навчанні та досягненні успіху.

З метою дослідження реалізації ціннісних орієнтацій особистості реальних

умов життєдіяльності було використано методика С.Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості». При проведенні дослідження ціннісних орієнтацій за методикою С.Бубнова у вигляді числових даних визначили рівень важливості кожної з наведених ціннісних орієнтацій для кожного з 30 респондентів. (Додаток В)

За даною методикою отримали такі результати:

Таблиця 2.3

Результати обчисленого середнього значення отриманих даних для 10 груп цінностей за методикою С.Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»

1 Приємне проведення часу, відпочинку	4,40
2 Високий матеріальний добробут	4,20
3 Пошук та насолода прекрасним	2,20
4 Допомога та милосердя до інших людей	4,23
5 Кохання	4,13
6 Пізнання нового у світі, природі, людині	2,93
7 Високий соціальний статус та управління людьми	2,63
8 Визнання та повага людей та створення на оточуючих	4,10
9 Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві	2,77
10 Спілкування	2,17
11 Здоров'я	3,53

За результатами Таблиці 2.8 було складено діаграму (Рис.2.3)

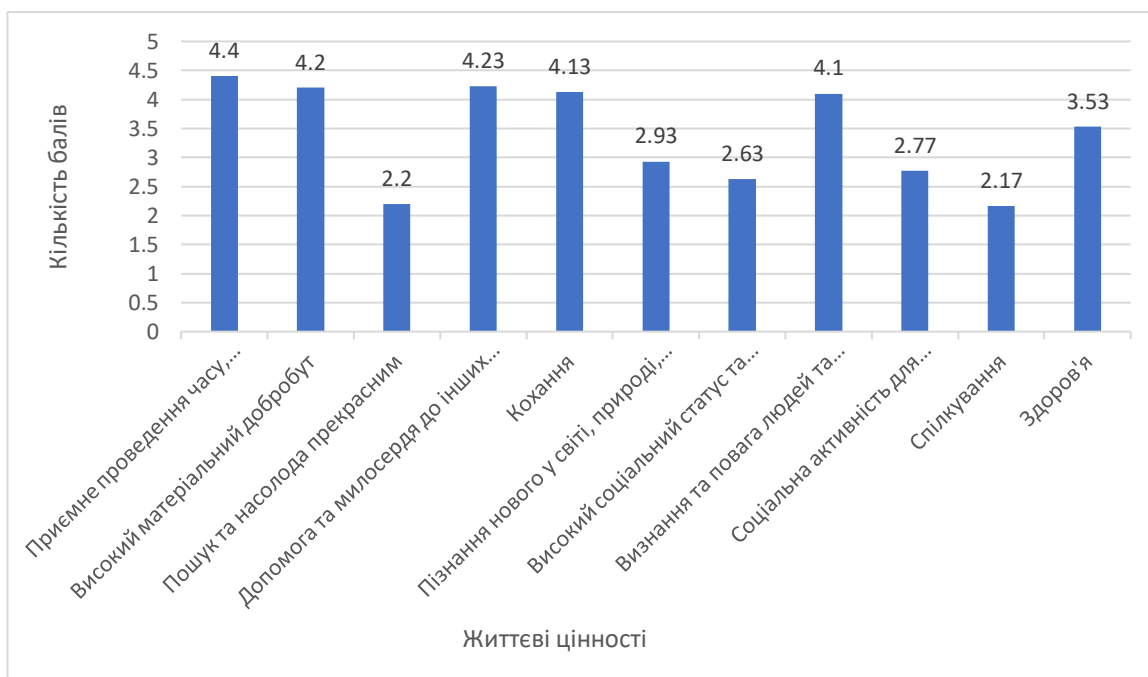

Рис.2.3 Кількість балів (рівень важливості) відповідно до наведених життєвих цінностей

Отже, згідно діаграми можна зробити висновки щодо рівня важливості кожної з груп ціннісних орієнтацій. Найбільші показники встановлено за такими цінностями: «Приємне проведення часу» - 4.4; «Допомога та милосердя до інших» - 4.23; «Високий матеріальний добробут» - 4.2.

Університетські роки часто сприяють пошуку балансу між навчанням та особистим життям. Приємне проведення часу допомагає студентам зняти стрес, зберегти емоційне та психічне здоров'я та підтримує загальний баланс у житті.

Допомога та милосердя до інших відображають співчуття та емпатію, які є ключовими складовими здорових міжособистісних відносин. На мою думку спільнота університету може бути важливим джерелом підтримки та взаємодопомоги, особливо в умовах стрімкого навчального процесу та розвитку особистості. Високий матеріальний статус може також впливати на соціальний статус та самооцінку студентів у спільноті, що може мати значення для їхнього самопочуття та впевненості. Отже, приємне проведення часу, допомога та милосердя до інших, високий матеріальний статус є важливими цінностями серед студентів, оскільки вони сприяють збереженню

емоційного та психічного здоров'я, розвитку здорових міжособистісних відносин і формуванню підтримуючої та взаємодопоміжної спільноти.

Найнижчі показники встановлено за такими цінностями: «Пошук та насолода прекрасним» - 2.2; «Спілкування» - 2.17. студенти можуть переживати великий навчальний та соціальний тиск, особливо в перші роки навчання або під час підготовки до важливих іспитів та здачі проєктів. Це може призвести до пріоритизації завдань, що стосуються навчання та кар'єри, над бажанням насолоджуватися красою чи знайти час на спілкування. На мою думку, в умовах інтенсивного навчання та прагнення до досягнень, пошук та насолода прекрасним, а також спілкування, можуть стати менш пріоритетними для більшості студентів.

2.3. Програма для сприяння формування та розвитку ціннісних орієнтацій

Створення програми розвитку цінностей особистості спрямоване на те, щоб сприяти формуванню стійких цінностей, що визначають пріоритети, цілі та підходи до її життя. Основними завданнями таких програм є розвиток особистості, гармонійний саморозвиток, сприяння професійному та особистісному розвитку, сприяння соціальній адаптації. Актуальність таких програм полягає в тому, що в сучасному світі швидких змін і диверсифікації цінностей люди стикаються з різними проблемами, пов'язаними з самоусвідомленням, самореалізацією та вибором життєвого шляху. Програми розвитку цінностей необхідні для підтримки людей у цьому складному процесі, щоб забезпечити їм глибоке розуміння самих себе, своїх цілей і цінностей, а також інструментів, необхідних для успішного функціонування в сучасному суспільстві.

Програма для формування та розвитку цінностей проводиться у вигляді соціально-психологічного тренінгу, що включає лекції, прийоми «мозкового штурму», дискусії у групах, рольові ігри, психодраматичні вправи, самостійна робота у вигляді домашнього творчого завдання .

Формуючий вплив відбувається за допомогою таких методів і прийомів, як: психодрама (розігрування проблемної ситуації, подальше редагування та змінення її змісту, створення ефективних рішень), дискусія, міркування (емоції), вправи на самосвідомість, зворотній зв'язок).

Мета програми: системне і цілеспрямоване формування ціннісних орієнтацій шляхом впровадження певних психологічних умов.

Завдання програми: визначені наступним чином: Поглибити знання про «цінність» і «сенс», визнання прийнятих цінностей у власних інтерпретаціях, розкриття питання прагнення особистості до самореалізації, тренування навичок свідомого розвитку власних стратегій.[12]

Завдання програми складаються з 3 рівней:

Перший рівень – інформаційний: узагальнюються знання та уявлення молоді про тему уроку.

Другий рівень – Індивідуальний: формування позитивного ставлення до теми уроку (через підтримку, визнання).

Третій рівень - Усвідомлення: Учасники вчаться усвідомлювати, що з ними відбувається. Зосереджено на розвитку самопізнання, саморозуміння та самоконтролю.[12]

Програма розвитку цінностей триває 30 тижнів.

30 уроків 1 раз на тиждень (загалом – 60 годин), включаючи домашні завдання.

Склад програми: два модулі

Модуль 1 налаштований на формування цінності шляхом розвитку наступних компонентів: Емоційна – сприяє формуванню в молоді цінностей через оціночне ставлення до важливих об'єктів та активізує процес самопізнання.

Модуль 2 налаштований для розвитку позитивних елементів цінностей, що має на увазі реалізацію та відображення цінностей у поведінці. Заняття пов'язані один з одним і є основою для наступного уроку. Також кожне заняття

призначене для вирішення окремої та специфічної задачі, що визначається загальними цілями, а також для створення ціннісних смислових настанов. Для цього використовуються різні методичні підходи та техніки.

Зміст кожного уроку в програмі розвитку складається з початкової фази, основної фази та заключної фази. Тому для першого етапу характерно підвищенням енергетики групи. Якщо учасники бажають, вони можуть пояснити власні почуття та настрої спочатку заняття та поділитися ними з рештою групи, а також будь-якими спогадами чи роздумами, які виникли після останнього заняття.[12]

Початковий етап навчання – важлива і необхідна частина навчання. У ньому представлені вправи, які покращують емоційну активізацію учасників, створюють невимушену атмосферу та покращують загальний рівень довіри між учасниками групи. У більш широкому масштабі цей етап здійснюється за допомогою різних «розминкових вправ». Важливим елементом створення цілей психоосвітньої програми є основні етапи занять, на яких застосовуються різні форми роботи.

-Міні-лекції для вивчення конкретної теорії.

-Методи мозкового штурму та групового обговорення для активізації творчої діяльності та розгляд способів вирішення проблемних завдань.

-Самопізнання, а також рольові ігри та психодраматичні вправи для інших.

Останню етапу занять характерна низка особливостей, серед яких підбиття результатів, відгуки, рефлексії на заняття, виконані учасниками групи. Це допомагає членам групи самостійно проаналізувати свої почуття та думки та порівняти їх з іншими членами групи. Провівши серію, керівники груп можуть визначити потенційні проблемні зони та внести відповідні зміни в подальшу роботу з молоддю.

Завершення уроку може відбуватися і в інших форматах. Наприклад, це можна зробити, написавши листа керівнику групи з рекомендаціями щодо майбутньої роботи. Кожне тренінгове заняття спрямоване на розвиток конкретного аспекту ціннісно-смислових настанов (когнітивних, афективних

чи позитивних). Тому, використовуючи різні повідомлення, інформативні короткі лекції, групові дискусії для подальшого обговорення теми уроку тощо, можна розширити та збагатити знання учасників групи про поняття «цінність» і «сенс» вправ.[12]

Висновки до 2 розділу

Було проведено дослідження з використанням трьох методик, з метою вивчення ціннісних орієнтацій сучасних студентів та мотивації до успіху.

Для діагностики ціннісних орієнтацій було використано методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (в адаптації О.Тихомандрицької, Е.Дубовської) та методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова, та для дослідження мотивації до успіху було використано методику «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса.

За результатами методики «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (в адаптації О.Тихомандрицької, Е.Дубовської) було визначено, що найбільш важливими життєвими ціннісними орієнтаціями для студентів є самоорієнтація, влада та безпека. Самоорієнтація є найважливішою ціннісною орієнтацією так як допомагає студентам зосередитися на своїх метах та діяти відповідно до них В університетському середовищі студенти зазвичай мають можливість приймати власні рішення, визначати свої навчальні та кар'єрні цілі, а також брати участь у студентському самоврядуванні та активностях. Відчуття контролю над власним життям допомагає студентам відчувати себе компетентними та самостійними, що в свою чергу сприяє їхньому особистому розвитку та самореалізації.

За результатами методики "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова було визначено, що найбільш важливими життєвими ціннісними орієнтаціями для студентів є приємне проведення часу, допомога та милосердя до інших та високий матеріальний добробут. Роки навчання часто допомагають знайти баланс між навчанням і особистим

життям. Розваги допомагають студентам зменшити стрес, зберегти емоційне та психічне здоров'я та зберегти загальну рівновагу у своєму житті. Допомога та доброзичливість до інших відображає співчуття та емпатію, які є важливими елементами здорових міжособистісних стосунків.

Університетська спільнота є важливим джерелом підтримки та взаємодопомоги, особливо в контексті швидкого освітнього процесу та особистісного зростання.

За результатами методики «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елєрса було визначено, що помірно високий рівень мотивації до успіху має більша частина респондентів, що пов'язано з різноманіттям цілей та викликів університетського життя.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Студенти - майбутні висококваліфіковані фахівці з різних галузей, що уже під час свого шляху навчання та становлення спеціаліста здобувають такі якості як конкурентоспроможність, впевненість, прагнення до розвитку та успіхів, завзятість. Також це важливий період становлення самостійної особистості, що включає власний життєвий шлях та погляди на життєві ціннісні орієнтації. Відповідно, спрямована увага до питання ціннісних орієнтацій серед студентів є актуальною. Ціннісні орієнтації є переконаннями та цілями, що керують виборами та поведінкою людини. Вони впливають на загальне сприйняття світу, взаємодію з оточуючими та навколишнім середовищем. Наразі, проблема ціннісних орієнтацій є значущою у зв'язку з постійно зростаючими вимогами до особистості, що пов'язано з необхідністю власної реалізації, самовизначення та розвитку духовного потенціалу.

Теоретичний розділ мав за мету розкрити питання ціннісних орієнтацій за допомогою праць відомих вчених. Науковці з галузей психології, соціології та філософії, такі як Альфред Адлер, Зигмунд Фрейд, Еріх Фромм, Абрахам Маслоу, Джуліан Роттер та інші, вивчали питання ціннісних орієнтацій особистості.

Дж.Роттер створив теорію соціального научіння, в центрі якої лежить прогнозування поведінки людини в певних складних ситуаціях.

Психоаналітичний погляд З.Фрейда сконцентрований на біологічних внутрішніх чинниках розвитку особистості. Широко відомою є класифікація М.Рокича. Він розрізняв кінцеві цінності (віра в те, що певні кінцеві цілі індивідуалістичної істоти є бажаними з особистої чи соціальної точки зору) та інструментальні цінності (віра в те, що певні цінності є бажаними).

Е.Дюркгейм створив концепцію цінностей у соціології, що цінності та ідеї втілюються в соціальних нормах і стають інструментами соціального регулювання.

Також у теоретичному розділі розкрито питання функцій цінностей особистості, а саме регулятивна та прогностична. Ціннісні орієнтації мають значний вплив на життєвий шлях особистості та мають подвійний характер: соціальні, оскільки вони історично та культурно зумовлені, та особистісні, оскільки вони зосереджені на життєвому досвіді окремих суб'єктів.

Другий розділ присвячено емпіричному вивченню та дослідженню важливості певних життєвих орієнтацій для студентів та їх рівню мотивації до успіху. У дослідженні приймало участь 30 студентів, віком 17-22 роки, різної статі – 10 чоловіків та 20 жінок. Для дослідження було використано 3 методики: Для діагностики ціннісних орієнтацій було використано методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (в адаптації О.Тихомандрицької, Е.Дубовської) та методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова, та для дослідження мотивації до успіху було використано методика «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса.

За результатами методики «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (в адаптації О.Тихомандрицької, Е.Дубовської) було визначено, що найбільш важливими життєвими ціннісними орієнтаціями для студентів є самоорієнтація, влада та безпека.

За результатами методики "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова було визначено, що найбільш важливими життєвими ціннісними орієнтаціями для студентів є приємне проведення часу, допомога та милосердя до інших та високий матеріальний добробут.

За результатами методики «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса було визначено, що помірно високий рівень мотивації до успіху має більша частина респондентів.

Отже, можемо зробити висновок, що основними ціннісними орієнтаціями для студентів є важливість визначення власних цілей та пріоритетів, розвиток планів і стратегій для досягнення цілей. Також здатність контролювати власне життя, приймати рішення самостійно вказує на важливість влади

серед ціннісних орієнтацій. Безпека, що є одною із найважливіших ціннісних орієнтацій свідчить про необхідність відчуття стабільності та захищеності, а також про важливість емоційного комфорту. Приємне проведення часу є важливою складовою життя студента, з чого можемо зробити висновок про необхідність можливості збереження балансу між навчанням та відпочинком. Милосердя до оточуючих є також однією з найважливіших ціннісних орієнтацій згідно результатів дослідження, та свідчить про ставлення до інших з розумінням, що має вплив на відносини з оточуючими. Важливість високого матеріального добробуту свідчить про необхідність матеріального забезпечення потреб, що є необхідним для навчання та розвитку студента. Враховуючи результати отримані за допомогою методики «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса можна зробити висновок, що більшість з опитаних студентів мають помірно високий рівень мотивації до успіху, що є невідмінною складовою вірного налаштування на результативну роботу у власній галузі. Це свідчить про наявну можливість досягнення студентами високих цілей у навчанні та роботі.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алмашій, А. О. (2020). Студентство як соціальний феномен: концептуальний вимір.
2. Бех, І. Д. (1997). Духовні цінності в розвитку особистості. Педагогіка і психологія, № 1, 124-129.
3. Бутківська, Т. В. (1997). Проблема цінностей у соціалізації особистості. У О. В. Сухомлинської (Ред.), Науково-методичний збірник (с. 27-31). Київ
4. Бутківська, Т. В. (1997). Цінності освіти і виховання. У О. В. Сухомлинської (Ред.), Науково-методичний збірник (с. 27-31). Київ.
5. Голюк, О. А. (2015). Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї. Імідж сучасного педагога.
6. Гріньова, О. (2018). Психологічні особливості становлення ціннісних орієнтацій особистості в пізньому юнацькому віці.
7. Данилова, Т. В. (2012). Теорія ціннісних орієнтацій Ф. Клакхона і Ф. Стродтбека.
8. Кислинська, Д. М., & Мілорадова, Н. Е. (2016). Цінності та ціннісні орієнтації в психологічних теоріях, 64-73.
9. Коберник, Л. О. (2008). Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості.
10. Коханова, О. П. (2014). Ціннісні орієнтації сучасної молоді: значущість та реалізованість.
11. Крошка, О. І. (2011). Ціннісні орієнтації як предмет дослідження сучасної психологічної науки. Одеса.
12. Максим, О. В. (2013). Формування ціннісних орієнтацій як механізм ресоціалізації девіантів.
13. Малько, Н. О. (1999). Ціннісні орієнтації та їх вплив на особистісний розвиток школяра. Психологія, Випуск 3, 147-153.
14. Матяж, С. В., & Березянська, А. О. (2013). Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості, 38-39.

15. Михайлишин, У. (2017). Ціннісні орієнтації в структурі особистості.
16. Подолянчук, Д. С. (2020). Ціннісні орієнтації студентської молоді як предмет соціально-психологічного дослідження.
17. Помиткін, Е. О. (1997). Сучасні підходи до комплексної оцінки гармонійного розвитку учнів.
18. Романюк, Л. (2013). Становлення цінностей особистості: концептуальна модель та її методологічний потенціал.
19. Сохацька, О. (2014). Особливості освітніх мотивацій та ціннісних орієнтацій студентської молоді.
20. Севастьянова О.А (2019). Ціннісні орієнтації особистості сучасної молоді, 17-21
21. Хекхаузен, Х. (1986). Мотивация и деятельность. Педагогика.
22. Шайгородський, Ю. (2009). Ціннісні орієнтації в психологічній структурі особистості. Соціальна психологія, 4(36), 65–73.
23. Шайгородський, Ю. (2010). Ціннісні орієнтації особистості: формалізована модель цілісного, багатоаспектного аналізу. Соціальна психологія, № 1 (39), 94-106.
24. Чернобаєва, М. П. (1976). Ціннісні орієнтації підлітків у сфері дружнього спілкування. Радянська школа, № 10, 53-56.

ДОДАТКИ

Додаток А

Інструкція. Оцініть, наскільки важлива кожна із запропонованих цінностей для Вас особисто. Для оцінки використовуйте таку шкалу:

7 - винятково важлива цінність як керівний принцип Вашого життя (зазвичай таких цінностей буває одна-дві);

6 - дуже важлива;

5 - досить важлива;

4 - важлива;

3 - не дуже важлива;

2 - мало важлива;

1 - не важлива;

0 - абсолютно байдужа;

-1 - це протилежно принципам, яких Ви дотримуєтесь.

Таблиця А.1

№	Список цінностей	Бали								
		-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Рівність (однакові можливості для всіх)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Згода з самим собою (мир всередині себе)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Соціальна влада (панування над іншими людьми)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Насолода (задоволення всіх бажань)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Свобода (свобода дій і думок)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Духовність (домінування духовної, а не матеріальної сторони життя)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Турбота про себе (відчуття, що іншим є до тебе справа)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	Соціальний порядок (стабільність суспільства)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7

Насиченість життя (цікаве, наповнене життя)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Осмисленість існування (наявність мети в житті)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Ввічливість (ввічливість, вихованість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Багатство (власність, майно, гроші)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Національна безпека (захищеність держави від ворогів)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Самоповага (віра у власну значимість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Почуття подяки (прагнення віддавати борги)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Творчість (унікальність, уява, віра в свої творчі здібності)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Мир на Землі (свобода від воєн і конфліктів)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Традиції (збереження звичаїв)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Велика справжня любов (глибока емоційна й духовна близькість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Самодисципліна (стриманість, боротьба з спокусами)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Недоторканність внутрішнього світу (право на таємницю особистого життя)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Безпека сім'ї (безпека тих, кого ми любимо)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Соціальне визнання (повага, схвалення іншими)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Єднання з природою (включення в природу, відповідність природі)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Різноманітне життя (постійні зміни, життя, насичене подіями)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Мудрість (зріле, глибоке розуміння життя)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Влада (право керувати, командувати людьми)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Вірна дружба (близькі, надійні друзі)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7

Естетична насолода (краса природи, світу)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Соціальна справедливість (захист прав людей, турбота про слабких)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Самостійність (впевненість в собі, самодостатність)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Помірність (уникнення крайнощів)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Відданість (вірність друзям, групі)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Цілеспрямованість (наполегливість у досягненні мети)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Широта поглядів (терпимість до ідей і думок, відмінних від моїх)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Смирення (скромність, шанобливість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Відвага (пошук пригод, ризику, небезпеки)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Захист навколишнього середовища (охорона природи)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Впливовість (вплив на людей і події)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Повага старших (повага до віку)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Самостійна постановка цілей (цілеспрямованість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Здоров'я (здоров'я фізичне і психічне)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Компетентність, професіоналізм (вміння працювати, ефективність)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Прийняття життя таким, яким воно є (пристосування до життєвих обставин)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Чесність (непідробленість, щирість)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Репутація (збереження свого обличчя)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Послух (обов'язковість, старанність)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Інтелект (логічність, вміння думати)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7

Добррозичливість (робота на благо інших)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Життєрадісність (здатність радіти життю)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Благочестя (слідування релігійним віруванням і переконанням)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Відповідальність (надійність)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Допитливість (інтерес до всього)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Поблажливість (готовність прощати)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Успіх (досягнення цілей)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Охайність (акуратність)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Потурання собі, поблажливість до себе (доставлення собі задоволення)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7
Релігійність (віра в Бога)	- 1	0	1	2	3	4	5	6	7

Значення змінних 1-10 обчислюються як середні значення.

1. Саморегуляція: осмисленість існування (10), мудрість (26), самостійність (31), цілеспрямованість (34), самостійна постановка цілей (41), відповідальність (52), успіх (55).

2. Стимулювання: свобода (5), творчість (16), різноманітне життя (25), широта поглядів (35), відвага (37), життєрадісність (50), допитливість (53).

3. Гедонізм: насолода життям (4), турбота про себе (7), охайність (56), задоволення (57).

4. Досягнення: насиченість життя (9), самоповага (14), здоров'я (42), компетентність (43), репутація (46), інтелект (48).

5. Влада: соціальна влада (3), багатство (12), соціальне визнання (23), влада (27), впливовість (39).

6. Безпека: рівність (1), соціальний порядок (8), національна безпека (13), мир на Землі (17), традиції (18), безпека сім'ї (22), соціальна справедливість (30).

7. Конформність: ввічливість (11), самодисципліна (20), помірність (32), смиренність (36), повага старших (40), прийняття життя, яким воно є (44), чесність (45), слухняність (47).

8. Традиції: духовність (6), почуття подяки (15), єднання з природою (24), захист навколишнього середовища (38), доброзичливість (49), благочестя (51), релігійність (58).

9. Прихильність: справжня любов (19), вірна дружба (28), естетична насолода (29), відданість (33), поблажливість (54).

10. Самоорієнтація: згода з самим собою (2), недоторканність внутрішнього світу (21).

Таблиця 2.1

Результати обчисленого середнього значення отриманих даних для 10 груп цінностей за методикою Ш.Шварца «Діагностика індивідуальних цінностей»

1	Саморегуляція	3,8
2	Стимулювання	3,8
3	Гедонізм	3,8
4	Досягнення	3,8
5	Влада	3,9
6	Безпека	3,9
7	Конформність	3,8
8	Традиції	3,8
9	Прихильність	3,7
10	Самоорієнтація	3,9

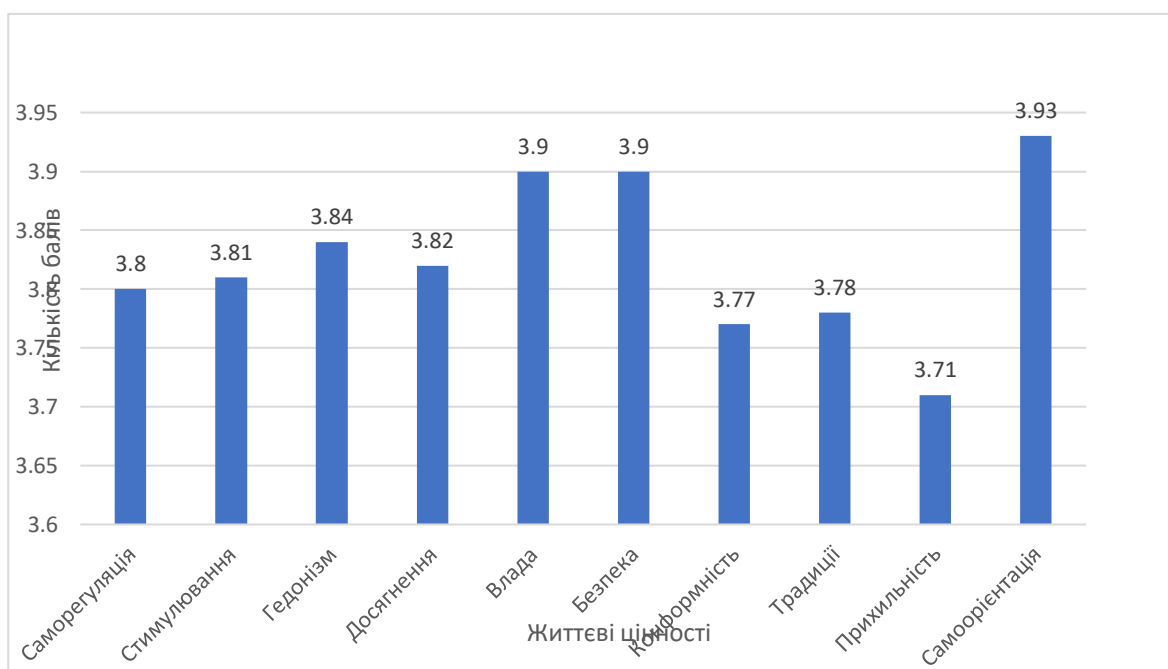

Рис.2.1 Середні значення важливості життєвих цінностей студентів віком 17-22 роки.

Додаток Б

Тестовий матеріал (питання) опитувальника Елерса

1. Якщо між двома варіантами є вибір, його краще зробити швидше, ніж відкласти на потім.
2. Якщо помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання, я легко дратуюся.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я ставлю на карту все.
4. Якщо виникає проблемна ситуація, найчастіше я приймаю рішення одним з останніх.
5. Якщо два дні поспіль у мене немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Я більш вимогливий до себе, ніж до інших.
8. Я доброзичливіший за інших.
9. Якщо я відмовляюся від складного завдання, згодом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликі паузи для відпочинку.
11. Старанність - це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в роботі не завжди однакові.
13. Інша робота приваблює мене більше тієї, якої я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше похвали.
15. Знаю, що колеги вважають мене діловою людиною.
16. Подолання перешкод сприяє тому, що мої рішення стають більш категоричними.
17. На моєму честолюбстві легко зіграти.
18. Якщо я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. Виконуючи роботу, я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю на завтра те, що повинен зробити сьогодні.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті небагато речей важливіше грошей.
23. Якщо мені треба буде виконати важливе завдання, я ніколи не думаю ні про що інше.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. Наприкінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Якщо я розташований до роботи, роблю її краще і більш кваліфіковано, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, здатними наполегливо працювати.
28. Коли у мене немає роботи, мені не по собі.
29. Відповідальну роботу мені доводиться виконувати частіше за інших.
30. Якщо мені доводиться приймати рішення, намагаюся робити це якомога краще.
31. Іноді друзі вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від колег.
33. Протидіяти волі керівника безглуздо.

34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
 35. Якщо у мене щось не ладиться, я стаю нетерплячим.
 36. Зазвичай я звертаю мало уваги на свої досягнення.
 37. Якщо я працюю разом з іншими, моя робота більш результативна, ніж у інших.
 38. Не доводжу до кінця багато, за що беруся.
 39. Заздрю людям, які не завантажені роботою.
 40. Не заздрю тим, хто прагне до влади.
 41. Якщо я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти піду на крайні заходи.

Ключ опитувальника Т. Елерса. Розрахунок значень.

По 1 балу нараховується за відповідь "так" на питання: 2-5, 7-10, 14-17, 21, 22, 25-30, 32, 37, 41

і "ні" - на наступні: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38 і 39.

Відповіді на питання 1, 11, 12, 19, 23, 33-35 і 40 не враховуються.

Підраховується загальна сума балів.

Інтерпретація методики мотивації до успіху (норми тесту Елерса):

Чим більша сума балів, тим вище рівень мотивації до досягнення успіху.

Від 1 до 10 балів - низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів - середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – помірно високий рівень мотивації;

більше 21 бал - дуже високий рівень мотивації до успіху.

Таблиця 2.2

Результати обчислень загальної суми балів до кожного з респондентів за методикою «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса.

№1	17
№2	16
№3	20
№4	16
№5	11
№6	17
№7	18
№8	12
№9	10
№10	21
№11	20
№12	16
№13	18
№14	17

№15	17
№16	11
№17	19
№18	17
№19	12
№20	13
№21	17
№22	19
№23	12
№24	12
№25	19
№26	14
№27	18
№28	19
№29	14
№30	17

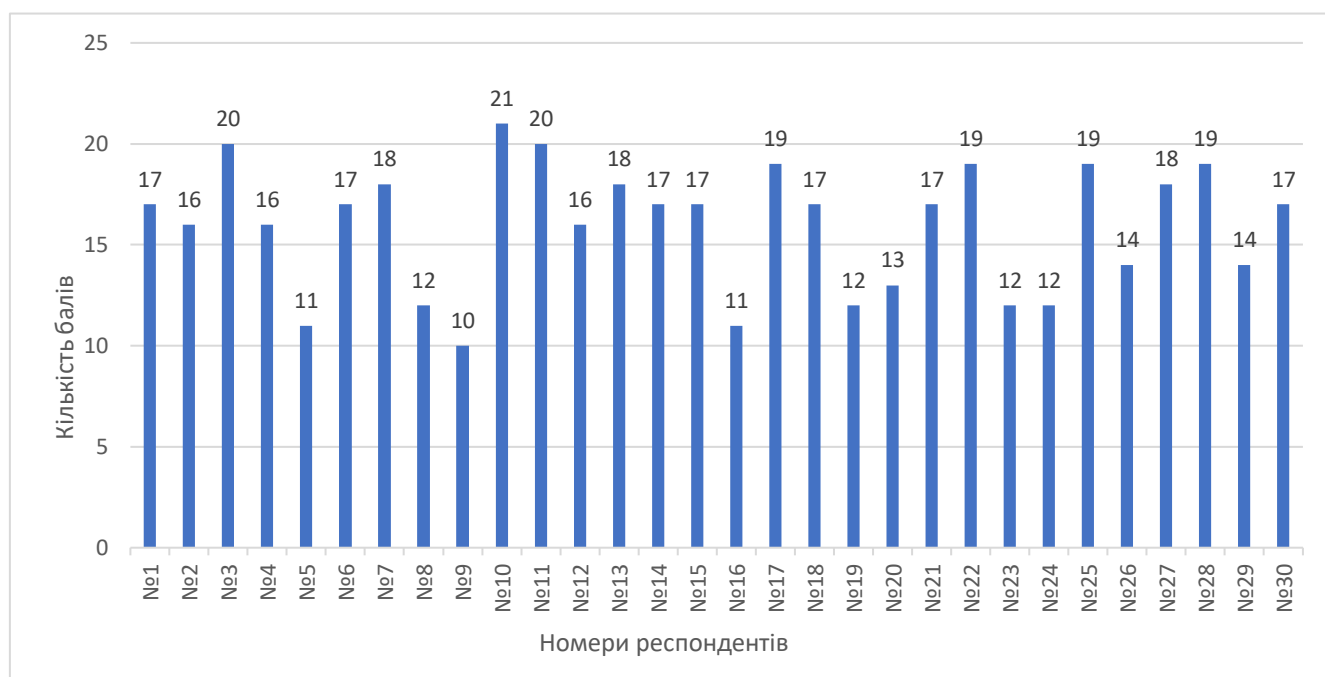

Рис.2.2 Кількість обчислених балів відповідно до усіх респондентів.

Додаток В

Інструкція: потрібно відповісти по можливості швидко, довго не замислюючись над кожним питанням, пам'ятайте, що поганих або хороших відповідей немає, є тільки ваша власна думка. Відповісти на запитання потрібно «так» або «ні». У бланку відповідей це позначається знаками «+» або «-», які потрібно поставити поряд з номером питання.

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

Номер питання										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
Сума										
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI

Цінності в узагальненому вигляді:

1. Приємне проведення часу, відпочинку;
2. Високий матеріальний добробут;
3. Пошук і насолода прекрасним;
4. Допомога і милосердя до інших людей;
5. Любов;
6. Пізнання нового у світі, природі, людині;
7. Високий соціальний статус і управління людьми;
8. Пізнання і повага людей та вплив на оточуючих;
9. Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві;
10. Спілкування;
11. Здоров'я.

Результати обчисленого середнього значення отриманих даних для 10 груп цінностей за методикою С.Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»

1 Приємне проведення часу, відпочинку	4,40
2 Високий матеріальний добробут	4,20
3 Пошук та насолода прекрасним	2,20
4 Допомога та милосердя до інших людей	4,23
5 Кохання	4,13
6 Пізнання нового у світі, природі, людині	2,93
7 Високий соціальний статус та управління людьми	2,63
8 Визнання та повага людей та створення на оточуючих	4,10
9 Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві	2,77
10 Спілкування	2,17
11 Здоров'я	3,53

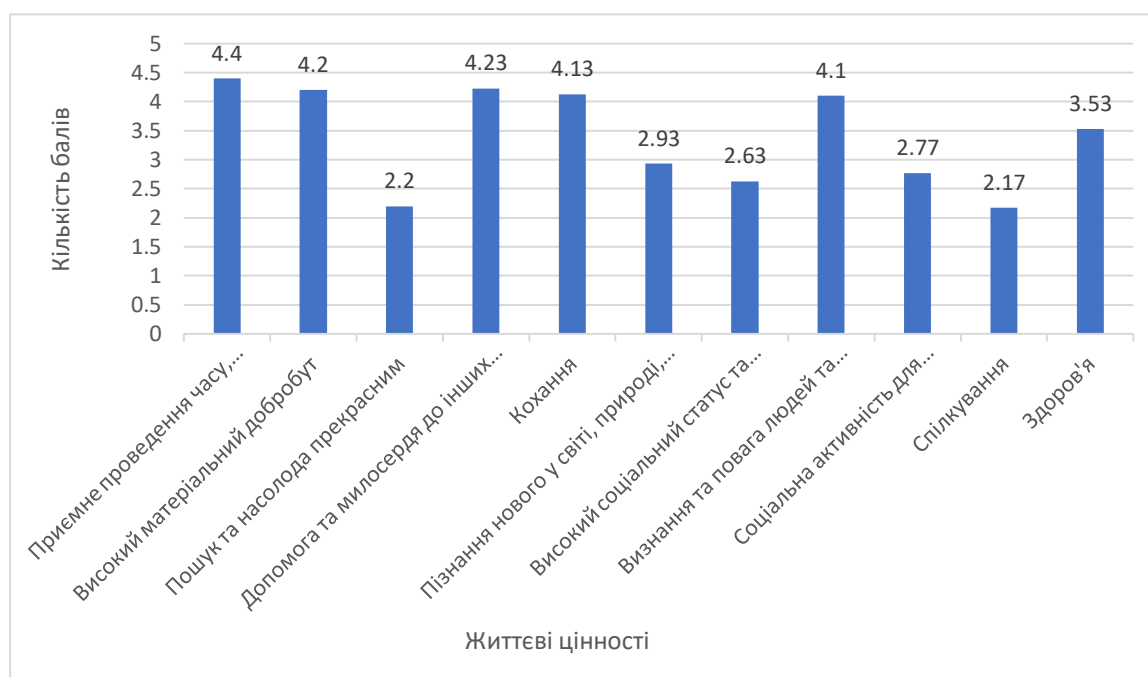

Рис.2.3 Кількість балів (рівень важливості) відповідно до наведених життєвих цінностей

АНОТАЦІЯ

Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента

Белінська В.В

Київський національний лінгвістичний університет

Ключові слова: ціннісні орієнтації, особистість, студент, соціокультурний контекст, життєдіяльність, самореалізація, сучасність,

У ході написання роботи було вивчено поняття ціннісних орієнтацій, як основних переконань та цілей, що керують виборами та поведінкою людини. Також було розглянуто функції ціннісних орієнтацій та їх вплив на життєдіяльність студентів.

Для дослідження було використано 3 методики: методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш.Шварца (адаптація О.Тихомандрицької, Е.Дубовської), методика «Діагностика мотивації до успіху» Т.Елерса та методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова. У ході дослідження було визначено рівень важливості з поданих ціннісних орієнтацій та рівень мотивації студентів до успіху.

ABSTRACT

Value orientations of the personality of a modern student

Belinska V.V

Kyiv National Linguistic University

Key words: value orientations, personality, student, socio-cultural context, life activities, self-realization, modernity,

In the course of writing the work, the concept of value orientations was studied, as the main beliefs and goals that guide human choices and behavior. The functions of value orientations and their impact on students' life activities were also considered. 3 methods were used for the research: the method "Diagnostics of individual values" by Sh. Shvarts (adapted by O. Tykhomandrytska, E. Dubovska), the method "Diagnostics of motivation for success" by T. Elers and the method "Diagnostics of the real structure of personal value orientations" by S. Bubnov . In the course of the study, the level of importance of the presented value orientations and the level of students' motivation for success were determined.